

A NYUGAT HAJNALA – A FILOZÓFIÁTÓL AZ ŰRKUTATÁSIG

Szerző:

Dr. Rezsneki Zsombor (Drs.)
Nemzeti Közszołgálati Egyetem

Szerző e-mail címe:
drrezsneki@fitlaw.hu

Lektorok:

Dr. Szelei Ildikó
Nemzeti Közszołgálati Egyetem

Dr. Fischl Vilmos
Nemzeti Közszołgálati Egyetem

...és további két anonim lektor

Absztrakt

Az egymástól látszólag távol eső két terület valójában egy és ugyanaz. Pontosabban, a filozófia művelése nélkül soha nem alakult volna ki a mai értelemben vett űrtudomány, amely valamennyi tudományterületet átölel és egységbe forraszt. A tanulmány rámutat arra, hogy a napjainkban elért fejlődésnek alapja a filozófiát művelő ember. Egyúttal elemzésre kerül a filozófia, a technikai fejlettség és maga a fejlődés is, mint fogalom. Mindezt enyhén átszöve pár vallási és irodalmi példával, valamint az ókortól a napjainkig kialakult gondolkodásmód részletes elemzésével. A tanulmány elveti a civilizációk folyamatos összehasonlításának kényszerét és helyette az egy civilizációs modellt vezet be. Az űrkutatásig vezető hosszú utat széleskörűen, évezredek távlatokból indulva fogja át. Egyúttal választ adva arra a kérdésre, hogy miért a nyugati országok vezetik a ma ismert világot.

Kulcsszavak: filozófia, fejlődés, civilizáció, vallás, görög klasszikusok, nyugat

Diszciplinák: politikatudományok, filozófia

Abstract

DAWN OF THE WEST – FROM PHILOSOPHY TO SPACE EXPLORATION

The apparently different two areas are actually one and the same. More precisely, without the cultivation of philosophy, space science in the modern sense could never have developed embracing all fields and soldering them together. The study points out that the basis for development today is the person who cultivates philosophy. At the same time, philosophy, technical progress, and development itself are analyzed as a concept. Slightly interwoven with a few examples of religion and literature as well as a detailed analysis of the way of thinking that has developed from antiquity to the present

day. The study rejects the compulsion to continually compare civilizations and instead introduces a model of one existing civilization. It travels a long way to space exploration embracing it for thousands of years. At the same time, it answers the question of why Western countries lead the world we know today.

Keywords: philosophy; development, civilization, religion, classicals, western world

Disciplines: political science, philosophy

Rezsneki Zsombor (2022): A nyugat hajnala – A filozófiától az űrkutatásig. *Lélektan és hadviselés – interdiszciplináris folyóirat*, IV. évf. 2022/2. szám. 9-38.

Doi: [10.35404/LH.2022.2.9](https://doi.org/10.35404/LH.2022.2.9)

A tanulmányomban megválaszolni kívánt kérdések az alábbiak. Miért a nyugati országok a legfejlettebbek? Miért vagyunk tévúton ennek érdekében?

A hipotézisem alapja, hogy nem létezik több civilizáció, csak egy. A civilizáció egyenlő egy olyan világeszmével, amellyel a fejlődés fenntartható. Amely ország ezt megfejt (elfogadja), az vezeti a világot. A civilizáció és minden fejlődés nem választható el a filozófiától, valamint a tudás alapját tartó emberek (tudósok) középontba helyezésétől.

A fejezetek során vizsgálat alá helyezem és meghatározom miért alakult így a világ rendje.

Minden országnak önállóan kell kövesse a világ tudásának folyását, amely mindenki számára elérhető. Szükséges azonban tanulmányozni az előttünk lévő eredményeit, nehogy hosszú út után ugyanoda jussunk és generációk teljes élete teljen el a múltban úgy, hogy nem alkotnak semmi

újat. Természetesen adódik a kérdés az egyes népekkel és országokkal kapcsolatosan. Hogyan tudjuk, hogy mi a következő lépés, ha nem ismerjük az elődeink tetteit. Ugyanez fordítva is igaz, ha ismerjük az előttünk lévőket tetteit, tudjuk mi a következő lépés. Ez a fejlődés, a civilizáció értelme. Ez után következhet csak minden tudásunk.

A tanulmányomban megteszem azokat a lépéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy minden ország megértse, kizárólag az ő magatartása vezetett oda – relative jó értelemben – ahol tart.

Egy vagy több civilizáció

A történelemben, régészetben és egyéb tudományos irányban civilizációk kialakulásáról és eltűnéséről beszélünk. Számos munka jelent meg, amelyek közül a legmélyebb nyomot Spengler (*A Nyugat bukása*, *alkonya*), Tonybee (*A történelem tanulmánya*) és Huntington (*A civilizációk*

összecsapása) hagyta. A kultúra és a civilizáció fogalmát értelmezve, míg a civilizáció egy magatartásformát jelent, illetve gazdasági szellemi, technikai, társadalmi műveltséget, addig a kultúra egy adott embercsoport szokásainak, hagyományainak összessége és anyanyelve. A kultúrába is beletartozhat egy adott berendezkedés vagy technikai fejlettség, ha az izoláltan jellemzi a csoportot.

Összehasonlítva azonban nem lehet éles határt húzni a civilizáció és a kultúra között. Minden elmélet a témában az embert helyezi kiindulópontnak, amely már megalapozza a későbbi bizonytalanságot és még inkább a tévedés lehetőségét. A kultúra fogalma elfogadható, kicsit átterjeszkedhet a civilizáció fogalmába. Azonban a civilizáció fogalma nem teljes, egyúttal sokkal fundamentálisabb. A civilizáció nem az emberhez kapcsolható közvetlenül, hanem egy olyan jelenség, amely képes a fejlődésre és fenn tudja magát tartani. Az emberi civilizáció a tudatosságra épül.

Az egy civilizációs irányt már az 1800-as években Alexander Humbolt is felvetette, valamint napjainkban Noah Yuval Harari is. Azonban míg előző nem fejtette azt ki, addig a második politikai és népi jellemváltozásba látta a megoldást és az egymásra hasonlítás szükségessége, mint emberiség összessége lett a civilizációja alapja. Harari a civilizáción belüli harc talaján látja az emberiség jövőjét. Valójában több kis civilizációt rak össze, tértől és időtől függően (Harari, 2021).

Spengler a nyugati civilizáció bukását taglaló könyvét az 1920-as években írta.

Nyolcszáz oldalon keresztül lenyűgöző logikai érveket dolgoz fel, de a mű végén érezhető, hogy a Nyugattal szembeni ellen-szenve érvényesül. A materiális Nyugatot lehúzza a pénz iránti vágya az örök örvénybe (Spengler, 1922). De igaza van? Azóta csak azt láttuk, hogy a Nyugat megoldotta a 20. század legnagyobb kihívásait és globálisan érvényesült elgondolása. Nem lehet, hogy összekeveri az anyagi javak termelésének képességét és az annak hiánya miatt kialakult anyagiasság kérdését? Míg az előző a Nyugatra, addig a második a tőle keletre fekvő országokra jellemző.

Tonybee esetében már árnyaltabb a vélemény. Valójában nem is véleményt mond, hanem a jövőre vonatkozó tanácsot ad a múlt megállapításai alapján. Ha egy civilizáció fent akar maradni, úgy reagálnia kell a megsemmisítő erőkre, azaz mintegy reflexióként határozza meg egy civilizáció működését (Tonybee, 1953). Jelen tanulmányomban, azonban látni fogjuk, hogy ez egy természetes reakció minden nép irányából. Hobbes és Newton 'párharca' alátámasztja Tonybee állásfoglalását, miszerint egy erő nyomása egy a nyomással ellentétes erőt ébreszt fel. Ez a fizika, Newton 3. törvényének is az alapja, valamint a Hobbes-i társadalomnak is. Illetve ez a mai űrkutatás alapját képező rakétatudomány hatás-ellenhatás kialakulását lehetővé tevő felfedezés is. Tonybee feltehetően tökéletes történész szemmel írja le megállapítását, de filozófiai szempontból nem teljes. A fejlődés nem csak szükség estén kell, hogy történjen, hanem 'békeidőben' is.

Tehát a civilizáció akkor működik, ha nem csak az elpusztulás veszélye esetén ébredünk fel és jut eszünkbe vágyunk a fennmaradás, a létezés, hanem nyugalomban is kreatívak, előre haladóak vagyunk. Abszolút dante-i értelemben, „nem születettek tengni mint az állat, hanem tudni és haladni előre”, írta 700 évvel ezelőtt (Alighieri, 2011).

A civilizáció nem függhet a nép által körül határolt területtől, a nép fizikai erejétől vagy a földrajzi hely ásványanyagtartalmától. Ez a három tényező ma is több nagyhatalom fundamentumát adja. Ez a terület elfoglalása és annak fenntartása képletének másik oldala. Nem ragaszthatunk civilizációs jelzőt arra, hogy egy nagyon régi eredeti földszerzést követően a társadalom – egyes rétegei elnyomva a többi réteget – e három dologból tartja fenn magát: föld + egyén fizikai ereje + ásványkincs. Nincs is más dolog, amelyet legkevésbé magunknak köszönhetünk, tehát nem szabad Isten ajándékát a saját erényünknek feltüntetni. A civilizáció fogalmi elvárásának hogyan felelhetne meg az, ami földművelésben vagy akár csak szobrászatban teljesedik ki.

A fő különbséget sem a tudomány, sem a fenti szerzők nem határozták meg: 1) A civilizációnak célja van, a fejlődés. 2) Nem az egyéni (csoport) érvényesítésének érdeke, hanem a köz. 3) Továbbá a civilizáció alanya a filozófia. 4) A tudomány a filozófia szolgáloja, valamint 5) a technika a filozófia következménye. 6) A kereszténység pedig a civilizáció védelmezője.

A fejlődés, a köz, a filozófia, a tudomány, a technika

A sorrendtől eltérve – illetve azt szándékosan előre el nem rendezve – mindennek az alapja a filozófia, nem az ember. Az ember alkalmazza a civilizáció alanyát, a filozófiát és valósítja meg a civilizáció célját, a fejlődést. A tudomány, mint eszköz vesz részt és a technika csak, mint szükséges termék jelenik meg. A köz pedig az a tér és idő, ahol folyik a tevékenység. Mivel civilizációról van szó, nem lehet egyéni lehetőségként elhelyezni sem az alanyt, sem a célt.

A filozófia

A filozófia meghatározása igen régre nyúlik vissza, azonban a mai napig nincs teljes egyetértés, hogyan is kellene definiálnunk.

A filozófia szó ókori, görög jelentése a „A bölcsesség kedvelője” (Britannica Hungarica, 2012) vagy a „Bölcsesség szeretete”. Ez azonban nem volt elegendő a világ dolgait művelőknek és már Platón elkezdte meghatározni a fogalmat. Véleménye szerint az igazság megismerése volt a filozófia központi témája és mélyreható módon foglalkozott a lélek filozófiájával is (Platón, 1983). Így a filozófia szétbontása igen korán elkezdődött, Epikurosz a természet-filozófia és az empirikus vizsgálatot helyezte a középpontba. A filozófia ekkor egyet jelentett azzal, ami megszabadít minket a lelki zavaroktól. De feltehetően nem ez volt az első fogalomhatározás és időben jóval előbb is voltak rá kísérletek. Erre

közvetlen régészeti bizonyítékaink nincsenek, azonban Arisztotelész – a mai kor embere számára igen iránymutató módon – is már az ősokról beszél. Olvasva azt, hogy 2500 évvel ezelőtt a világ legnagyobb tudósa is az ősökre hivatkozik megmutatja, hogy kezdete nem nagyon van a dolgoknak. Pontosan meghatározva semmiképp, annak ellenére mindenki tudja, hol van ez a kezdet, csak a filozófia művelése nélkül a saját 20 évünk ismeretéből indulva neki minden feladatnak, elveszünk.

Ezt követően a Krisztus körüli időkben már a filozófia szembekerül a vallással és Philón egyenesen a teológia szolgálojának nevezi. Alexandria Kelemen még tovább megy és konkrétan kifejti, hogy a filozófusok loptak az Ótestamentumból (lásd: Chadwick, 1999). A viták közepette jelenik meg Szent Ágoston, aki korának legnagyobb filozófusa és megteremti az egymással ellentétet, amely szerint a hit nem teszi feleslegessé a filozófiát (Kecskés, 1960). A történelmi viharok elindulását követően a 4. századtól a filozófia a földfelszínhez közel várja újbóli eljövételét. Az európai államalapításokat követően a 11-12. században felbukkan és folytatódik a klasszikus görögök újra értelmezése. Arisztotelész, Platón és más szerzők műve eljut Keletre és onnan vissza Európába. A Szent Ágoston-i megállapítás újra felüti fejét és a vallással ismét szembe kerülve – a kor kiemelkedő teológusa – Abelard úgy tartja, hogy a kereszténység felülemelkedik a filozófián, a kereszténység az igazi bölcsesség folyamata (Dr. kühr, 1927). Böethius de Dacia megismétli a 12. században, hogy a

hit összefér a filozófiával, amelyet a kiváló kommentár Aquinói Szent Tamás is oszt, azonban az igazság végső forrását Isten kezébe adja.

Az 1277-es pápai elítélő határozatnak – amelynek részletei a szemben lévő vallási és világi dolgokat rendezi, de nem tartalma jelen tanulmánynak – Bonaventura valamelyest ellentmond, de a filozófiát a kereszténységen belülre helyezi el (Magyar Katolikus Egyház, 2021). Ezzel békességben maradva a pápával.

A humanizmust és a reneszánszt túlélve, Ticino szorosan a valláshoz kapcsolódóan a kereszténységet egyenlővé teszi az istenes filozófiával. A teljes győzelmet azonban Francisco Suarez mondja ki – megismételve Philónt –, miszerint a filozófia a teológia szolgáloja (Turay, 1990). De a filozófia ekkor külön válik a teológiától azáltal, hogy Melanchton azt mondja, a filozófia nincs hatással a keresztényi megváltásra, így azt nyugodtan lehet művelni (NET1). Majd ezer évvel később el is érkeztek a középkori műveltség képviselői a Szent Ágoston által már megállapított tételhez.

Az 1600-as években megjelent filozófia a metafizikát teszi meg alapjául, amelyből kinő – sorrendben – az erkölcs, a fizika, a tudományok. A Hobbes-i filozófiában Isten már nem kap helyet, nem tekinti tárgyának, és a filozófiát a béke megteremtésének tartja, amely az epikuroszi lelki zavarmentességet foglalja magában. 2000 évvel később újra.

Hobbes elvette a Ticino-i egyenletből – a „kereszténység = istenes filozófia” –

Istent és a kereszténységet, majd helyettesítette a parancsoló hatalom és a parancsolt normával, amellyel így a „filozófia = intézményesítés”. Leibniz újra visszanyúl az ókori filozófiához és véleménye szerint szükséges művelni azt továbbra is, de Spinoza – kortársa abban az időben – már tisztán a filozófiát, mint a minden tudást felölelő tényt határozza meg, Istent némileg visszahozva, a teremtményeivel teszi immanenssé. Hasonlóan Cusanus-hoz, aki már ezt 200 évvel korábban kimondta, miszerint Isten egy az általa teremtetten, de közben különbözik is attól (NET2). Kialakul a panteizmus, mely szerint Isten mindenben jelen van, amit teremtett. A szintén kortárs Fénelon, úgy tűnik, rendet teremt és azt mondja, hogy Isten megválaszolása közös érdek, azaz a teológiának és a filozófiának együtt kell dolgoznia.

Újra visszatértek a tudósok a Szent Ágoston-i megengedő, együttműködő környezetbe. Újra azért, hogy Rousseau a 18. században azt mondhatta, a filozófia romlottságot okoz, akárcsak a művészet és a tudományok (NET3). Ami eddig a világiak szemében a vallás, most már a filozófia.

Kant megjelenésével a 18. században tovább folytatódik a filozófia tanulmányozása és ekkor már mindenki egyet ért, hogy a filozófia tudomány. Egy újabb tagolás jelenik meg a gyakorlati-kozmosz és az elméleti-emberi közösségek tanulmányozásával foglalkozó filozófia. Itt már megjelennek azok a hegeli szempontok, amely szerint a filozófia és a tudomány elválík, azaz a tudomány ki fog válni a

filozófiából. Így futunk neki a 19. századnak.

Annak a századnak, ahol Ludwig Feuerbach már nem filozófiáról és teológiáról beszél, hanem „Isten megismerése = az ember megismerése” képlet során visszahelyezi az embert a középpontba (NET4). Tette ezt Kant alapján, aki a kopernikuszi világméretet – amelyben az ember kikerült a középpontból – újra az emberrel egészítette ki. Kortársaként Lotze a hitet jelöli meg, mint a filozófia egy fontos elemét, holott Kirkegaard a filozófiát egyenesen gondolkodássá redukálja. Dilthey pedig kettéosztja szellemtudományokra és természettudományokra (NET5).

A képet tovább árnyalva lassan eljutunk a 20. századig, amikorra olyan nézetek kerülnek szembe egymással, mint Gadamer, aki csökkenő távolságot vél felfedezni az irodalom és a filozófia között, akárcsak Arisztotelész 2500 évvel korábban a költészet talaján állva. Valamint az egzisztencializmus, ahol a filozófus behelyezi saját magát a cselekvés és a gondolkodás folyamatába, és úgy véli, ahol az objektivitás véget ér – ott kezdődik a filozófia. Nem az egyén már a fontos, hanem a világ.

A 20. században Karl Popper évszázadok után a tudományt és a filozófiát már nem látja külön tényezőnek, de természetesen Wittgenstein igen. Olyannyira, hogy a száműzöttnek hitt vallás újra felütná a fejét, mégpedig „filozófia = logika + metafizika”, ugyanis véleménye szerint a filozófia nem leírja – mint a tudomány –, hanem megmutatja a világot (NET6). Russel és Ferge után, akik úgy gondolták,

hogy a tudomány és a filozófia között csak fokozati különbség van, Orman Quine kiigazít a 21. századra és azt mondja, hogy a filozófia folytonos a tudománnyal (lásd: Csányi, 2002).

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy nincs egységes fogalma a filozófiának, hol a vallásos, hol a világi (tudományos) tényezők kerülnek túlsúlyba. A kérdés továbbra is az, hogy miért nem sikerül összerakni a közös álláspontot. Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy az ókor óta eltávolodtunk a kifejezéstől, amely már egyszer meghatározta a fogalmat.

A „Bölcsesség szeretete”. Ha meg akarjuk határozni, komolyabb tisztelet jár a már egyszer meghatározott kifejezésnek. A bölcsességet szerető ember adja meg a választ. A filozófiát nem lehet úgy meghatározni, hogy nem az első helyre tesszük. Ahogy – 2500 éve folyamatosan – Isten helyzetét is próbálták meghatározni, hogy vajon ő a kezdet, a gondviselés, az értelem, a fenntartó, immanens vagy maga az igazság stb.

A filozófia is a kezdet. A filozófia akkor kezdődik, amikor az ember filozófussá válik, tudni akar valamit, a tudásért magáért. Ezt a tudást felhasználva jut el az emberi civilizáció a céljához, a fejlődéshez. A filozófia azt a pontot jelenti, amikor az ember csak azért kezd el gondolkodni, mert tudni akar. Nem magáért, nem az érdekeiért, hanem mert nincs valami megválaszolva. Mindegy azonban, hogy mi indítja el, vagy kinek a javára stb., a fő irányelv a tudásvágy. Így a tudomány nem lehet sem a filozófia része, sem a versenytársa, sem vele

összemérhető. A tudomány az emberi oldalt hivatott képviselni, ettől lesz emberi a filozófia.

A fentiek alapján a tudományos gondolkodás is filozófián kell alapuljon, de a filozófia végig vele is marad, amíg nincs meg a késztermék. Itt azonban egy nehezebb elenállásba ütközünk. A technika, amely korunk képzelt hajtóereje, ki kell kerüljön az emberi létezés köréből. A folyamat, amíg megalkotjuk a gépeket lehet az emberi tudás alapja, a filozófia művelése. De ahogy megalkottunk őket a legemberidegenebb surrogatummá válik. Megelőlegezve a technika felé a jóhiszeműséget, addig marad kívül, amíg újra nem lesz része egy újabb filozófiai útnak, azaz újabb emberi célunk van vele és újra használjuk a következő tudásszem megszerzésében.

Így el is jutottunk oda, hogy mi az a technika. Alexander Humbolt az 1800-as években nem fejtette ki, mire gondol, de nekünk 200 év elteltével ez kötelező. Túl sokat váratott magára. Humbolt észelve a fentiek egy mondatban – 800 oldalas művén belül egy sorban – utalt arra, ha a filozófiai gondolkodást a műszaki tudományokból kivesszük csak az információ-halmaz marad. Ezt a fonalat felvéve eljutunk oda, hogy bármely műszaki tudomány létezése nem valósulhat meg filozófia nélkül. Ez azt jelenti, hogy a mérnökök vagy fizikusok nem azért tudják megoldani a feladatot, mert többet látnak, mint más. Hanem mert vannak szakmai ismereteik, amelyet a filozófián belül alkalmaznak. Meg akarják szerezni a tudást és ehhez ki, milyen úton képes eljutni, az teszi külön-

bőzővé a reáltárgyak művelőit. Más módszereket, eszközöket, logikai következtetéseket használ az egyén, de mindezt a filozófia talaján. Ennek emberi intézményesítése a tudomány. A tudományon belül van mód azzal a területtel foglalkozni, amelyről a legtöbb ismeretem van, egyúttal a feladatokat meghatározni. Ez hasonlít a Decartes-i fa esetére, ahol a gyökérzet a metafizika, a törzse a fizika, majd ágai tudományokra válnak szét és természetesen egy olyan erkölcsstan feltételezését vallja, amely valamennyi tudomány alapját képezi (NET7). Valójában az egészet át kell hatnia a filozófiának, különben nem fogjuk tudni feltenni a kérdést: hogyan, miért?

A fejlődés

A fejlődés meghatározása komplex feladatnak tűnhet, ha nem hivatkozhatunk a technikai fejlettségre. Adam Smith a 18. században azt mondta, a gépek fejlődnek, a nyelv, mint a filozófia alapja egyre inkább kiüresedik (Smith, 2005). Kirkegaard is a teljes technikai győzelmet vízionálta, véleménye szerint a technika marad, a filozófia megszűnik. Ő azonban ezt a metafizika győzelmének tulajdonította, hiszen az ókortól jutottunk el a gépek megalkotásához. Ezzel viszont nem veszi figyelembe, hogy az emberi gondolatok adják az irányt, az emberi filozófia tartalma hozza létre továbbra is a gépeket. A gépek nem fejlődnek, mivel céltalanok. A gőzhajó és a gőzmozdony, de még a tengeralattjáró is előbb jelent meg, mint az autó. A közérdeke hozta létre őket, a gőzgépből nem

adódott automatikusan a szállítás reformja. Az űrkutatás vágya semmit nem változott az elmúlt évezredekben, de már közelebb tudunk menni a tárgyához. Maga az igény már rég jelentkezett és ha Galileo nem fordította volna – az akkor már a hajózásban 100 éve használt – távcsövé az égre...?. Hány ezer évig kellett halmozniuk a tudást, hogy pár száz éve létrejöjjenek a gépek, és most mindent ennek a technikának rendelnénk alá?

A fejlődés valójában nem megfogható komolyabb vizsgálat lévén. Nincs olyan pillanat, amikor azt mondhatjuk, hogy ez az a pont, amellyel a világ fordult vagy lépett egyet. Nincs olyan pont „az eddig tartott, innen más lett” meghatározására. Ha a mai naptól lépkedünk visszafelé, nincs különbség a ma és a 2000 évvel ezelőtti gondolatok között. Nem tudjuk megmondani melyik nap volt a választóvonal, mivel minden egyes dolog egy másiktól származik.

Nem tudjuk azt mondani például, hogy New-toné az elsőbbség, hiszen a gravitáció gondolata oly annyira hasonlít Arisztotelész a Föld középpontjának meghatározásához. A híres 20. századi tudós Göddel – Neumann János támogatásával – tételében előadta, hogy minden eljárásban van egy olyan pont, amelyet nem tudunk bizonyítani, vagy ha bizonyítunk, úgy hamis (NET8). Tehát Szókratész szavaival élve a bizonytalant fogadjuk el kiindulópontnak. Montesquieu-i triász, a hatalmi ágak (bírói, végrehajtói, törvényhozói) elválasztását a fél évszázaddal korábban élt John Locke már felvetette, de ő még a

kormányzat helyett a királyt jelölte meg, valamint a bírói oldal helyett nemzetközi szerződés alkották a harmadik lábat (NET9). Ha viszont még visszamegyünk 2000 évet, Arisztotelész a Politika című művében ugyanezt leírja. Talán ő a bírói fogalom helyett inkább a magisztrátusit használta. Hol az újító hatás? Darwin a Fajok eredetének megírásakor talán nem olvasta Empedoklész az élőlényekre vonatkozó zoológiai munkáját, vagy a porhüroszi fát az akcidensekkel ismerhette, amikor a természetes kiválasztódásról írt, vagy olvashatta Dante Isteni színjátékának utolsó pár sorát a szubsztancia és az akcidensek fejtegetéséről? Esetleg nagypapa hatott rá, aki évtizedekkel azelőtt mesélt neki ősi lényekről szóló meséket? Descartes ismerte, hogy a mozgó test nyugalomban van, s talán Parmenidész 2000 éves munkáját is? A platóni dualizmust a test és a lélek kapcsán?

A fejlődés abban érhető tetten, hogy mennyiségileg több ember végzi el azt a gondolatsort, amelyet évtizedek, évszázadok és legalább 2500 éve minden gondolkodó elvégez. Ebben az esetben azonban már az emberek száma miatt mások a körülmények, több esemény befolyásolja a következményeket és a mennyiségi feltoronyosulás minőségi irányba csap át. Ha le kívánjuk egyszerűsíteni, valójában a kérdéseink ugyanazok, ugyanazt a logikai sort végezzük el, de a következtetés más. Így folyamatosan finomítjuk az eredményeket. Visszatérve a technikára, hasonló dolog játszódik le a kísérlet során.

A „Köz”

Egy gondolatra még a „köz” állapotát meghatározva szintén a folytonosságához térnék vissza. Parmenidész jónak tartotta a vitát, mivel az befolyásolja véleményünket, gondolkodásunkat. Habermas a 20. század végén a társadalmi diskurzusban látja a megoldást, majd Apel azt javasolja a politikusoknak, hogy folyamatos egyeztetés nélkül nem működőképes a rendszer. Igen feltűnő, hogy ennyi idő után milyen egyszerűen visszatérünk sokadszorra a 2500 évvel ezelőtti kiindulóponthoz. Ezért megállapíthatjuk, hogy a civilizáció úgy képes fejlődni, ha feltesszük ugyanazokat a kérdéseket. A változások, amelyek újabb intézményeket és kulturális szokásokat hoznak létre, pont erre vágnak. Úgy fejlődünk, ha mindig ugyanazt kérdezzük, más környezetben, körülmények között. Ezért az output is mindig más lesz (v.ö.: Mező, 2021).

A történelem során inkább az figyelhető meg, hogy a probléma mindig az egyén és a köz ellentétéből fakadt. Ahogy a köz érdekében tettük fel a kérdést, úgy léphetünk előre. Az egyén érdekében feltett kérdés valójában mindig ugyanoda vezet és a fent írtak alapján nem képezheti a fejlődést tárgyát, mivel helyette mindig a közös pontot kell inkább megtalálni. Az a kérdés, amely csak egy valakinek válaszolandó, stagnálást okoz. A mai szóhasználatban az abszolút önzőség vezetett a „civilizációk” eltűnéséhez. Mindenkinek „sok bora legyen és jól termő földje”, ez a sokak önzőségét jelenti a mindenkori „civilizációkban”.

A fentiek alapján látható, hogy a filozófia alkalmazása vezet oda, hogy ezt megértsük és a köz érdekében használjuk. Így semmiképp sem lehet szó a mai értelemben mondott Nyugati civilizációról, hanem csak nyugati országok által tovább vitt eszméről. A kérdés a továbbiakban úgy tehető fel, hogy miért csak Nagy Károly fiai látták, hogy Róma az irány?

A civilizáció egy eszmét jelent. Azt az eszmét, amittől működnek a dolgok. Minden szerző az emberi oldalról próbálja megfogni, ezért folyamatos vita alapja, hogy melyik „civilizáció” a jobb. Valójában pont ezért nem lehet nyugta senkinek, béke állapota ezért nem jöhet el, mert a másikat tőlünk függetlennek gondoljuk. De az eszme követése teszi sikeressé az egyik vagy a másik csoportot. Az, hogy melyik csoport, kultúra érti meg az eszmét, az komolyabb és mélyebb kérdés.

De hogy bármilyen félreértést tisztázzak, van, kell lennie egy világeszmének, amit érdemes és kell is követni. Ez mélyebben azt jelenti, hogy nincs olyan, hogy Nyugati civilizáció. Olyan viszont van, hogy a nyugati országok vezetik most a világot, mert ők értik ezt a világeszmét. Róma megértette, majd Nagy Károly fiai átvették és jobban csinálták. Nem akarták, de végül is átvették. Ezzel igazán pont kerülhetne a viaskodás végére is. A háborúk alapja az, hogy minden nép azt hiszi jobb, mint a másik és neki van igaza. Így alakul ki a gyűlölet a másik iránt. Azonban, ha az eszmét tekintjük követendőnek és ez a nyugati országoknak sikerült, akkor már nem a nyugati néppel kerülünk haragos viszonyba,

hanem önmagunkkal. A mi népünk nem érti, nem akarja követni a civilizációt, ezért vagyunk szegényebbek, fejletlenebbek stb.

Minden nép ki tud magának dolgozni egy módszert, amivel visszamegy addig a pontig, amíg rá nem jön, ő hol tért le az útról. Minden ország a nyugati országok technikájának átvételében látja a megoldást, az eszmére nem kíváncsiak. A technikához azonban a nyugati országok a világeszme követése során jutottak el. Azaz egyik ország sem képes a nyugati országokat túlteljesíteni, amíg a világeszmét nem veszik át. A mai nyugati országok kivétel nélkül Róma utódai. Más országok azonban nem fordítottak erre akkora figyelmet. A nyugatellenes hangulatot képviselőknek nem kellene mást tennie, mint rábírní Oroszországot, Kínát vagy akár Észak Korea-t, azaz a saját országukat, hogy ragadják meg a világeszmét.

Egyébként nem fog menni. A nyugati vívmányok nem a semmiből nőttek ki. Alig pár száz éve ismerjük az energiát, azonban annak előkészítését több ezer éven át elemeztük. Akkor hogyan értené a következő lépést bármely más ország. Képzeljünk el egy kínai vagy orosz kultúrát, amely a saját hagyományaira ráhúzza a nyugati technikát. Ezt minden nap meg kell tennie, mert továbbfejleszteni nem tudja. Itt leszögezném, hogy a gondolatokról van szó, amely kitermeli az új technikai vívmányokat és nem a meglévő mérnöki tudásról, GDP bevételről. Nyugati országon kívül nem tud irányt meghatározni másik ország. Lehet Kína GDP-je akár duplája is az USA-nak.

A probléma forrása inkább az, hogy ezeknek az országoknak önállóan kellene értelmezniük a világeszmét, mivel az ő útjuk nem a nyugati út. Részben (technika) mégis azt követik. Ez így azt jelentené, hogy csak a nyugati országok ismerik fel a fejlődés alapját képező folytonosságot. Míg a többiek a növekedést összekeverik a fejlődéssel.

A kereszténység, az irodalom

A következőkben kifejtett vallási következtetések kizárólag az eddigi elemzésem során vont véleményemet, mint szerzői véleményt tükrözik. A kereszténységet elválasztva a vallási magjától vettem leginkább a vizsgálódásom tárgyává. Így lett a Kereszténység a civilizáció védelmezője. A fentiekben már számos példát hoztam, valamint a mai napig is léteznek vélemények, amiért azt a tényt nem kell kifejtenem, hogy az egyház és a világi gondolkodás a legtöbb harcot vívta és vívja egymással. A következtetést előre hozva ez a harc a megmentő magatartás. Többször tűnik úgy, hogy az erőszak és a vagyon átveszi az elvek felett a hatalmat. Ezen a véleményen van Theodor W. Adorno is, aki a pénz, a hatalom eszközévé teszi az ókor óta művelt retorikát, a mai értelemben kommunikációt. Ugyanezért az elgondolás miatt hisszük, hogy a technika és a gépek győztes irányként vonulnak elől, félretéve minden egyéb dolgot. A fentiekben kifejtettük, hogy ez mennyire a filozófia következménye.

A kereszténység mindig ébren tartotta azt a kérdést, amely Isten létezésével kap-

csolatosan feltehető. Akárhogy is futunk neki, minden tudományágban van egy olyan pont, amikor nem tudjuk miért történt, így könnyen tudjuk Istent analóg módon értelmezni például a fizika első kérdéseinek kutatásakor.

Áttanulmányozva a Nobel díjat kapott tudósokat egyöntetűen megállapítottam, hogy mindenkinek köze volt a valláshoz. Ez nem vallásosságot jelent, hanem hogy a díjazott valamilyen módon biztosan foglalkozott a kérdéssel, az tény. Ha kizárnánk Istent, úgy számos olyan egyenletet nem tudnánk megoldani, amelyben egy vagy több ismeretlen létezik.

A Biblia már közel 2000 éve azonosságot mutat a filozófiai tanulmányokkal, azonban azokhoz képest sokkal rejtélyesebb és elgondolkodtatóbb.

Még mielőtt tovább mennénk – több kérdezői igényt kielégítve – tisztáznunk kell miért a kereszténység. Az összes többi vallás nem egyetemes. Nincs meg a köz érdeke. A kereszténységnél semmi sem határozza meg a köz érdekét megfoghatatlanabbul. Isten az Újszövetségnek nem központi eleme.

Továbbá a vallási iratok nem mindegyike rendelkezik a fejlődés képességét alapul adó folyamatszempléttel. Ez azonban szintén a görög filozófia sajátjával mutat párhuzamot. A Biblia-i könyvek úgy vannak sorba rendezve, hogy az elejétől a végéig komplex, így ez a rendezés már maga a tudás alapját képezi. Ez figyelhető meg számos Nobel díjas irodalomnál is, amelyekről később tesztek említést. Az egyház ugyanúgy választ tud adni a

fejlődéshez szükséges kérdésekre, mint a 2500 éve jelen lévő klasszikus filozófia.

Ugyanakkor minden vallás képes fenn tartani az Istennel kapcsolatos kérdéseket, ráadásul mindegy, hogy vallásos vagy nem vallásos ember vizsgálja az iratot. Ha félre tesszük az előítéleteket rájövünk, hogy a tudás megszerzéséhez vezető utat a népek a saját vallás megteremtésében látták. Történnnek dolgok, amelyeket nem értünk, de ugyanakkor nem szeretnénk elengedni annak a lehetőségét, hogy az érdekünkben történik. Minden kor azt hiszi, hogy ő a legkiváltságosabb. Időszámításunk előtt – és után is – a népek igyekeztek a kultúrájuk alátámasztásaként a népük által összeszedett bölcsességeket megörökíteni. Ehhez úgy volt a legjobb esélyük, ha a valláson keresztül üzenték meg, kik is ők. Ez az üzenet szólhatott másoknak, de sok esetben inkább önmaguknak. A vallások legjobbját kiválasztani nem lehet, mivel – akárcsak a filozófiában – egymásra épülnek, illetve tanulnak egymástól.

Herkules felkerült apja mellé az Olymposzra, mint ahogy Jézus is felemelkedett (NET10). Sekhmet, Ré (Ra) napisten lánya ugyanúgy leszállt az emberek közé, mint Jézus, habár nem ugyanaz a cél vezérelte (NET11). A bárkaépítéssel kapcsolatosan ki ne olvasta volna Gilgames legendáját, akit Utnapisthim isten bíz meg – az Ószövetségben egyező, de 1000 évvel korábban leírt műszaki paraméterekkel, állatok kiválasztásával stb. – a bárka megépítésével (Zászlós, 2004). Vagy Enkidu teremtését, amely Ádám teremtésének felel meg. A legkorábban ránk maradt Gilgames eposz

is több nép kézjegyét hordja magán, több változata van, mint az Asszír, Babilón, Akkád, Sumér. Buddha tanbeszédeket tart, mint Jézus. Szókratész, a kőfaragó pedig hasonlóan prédikált és halt meg – mint Jézus, az ács –, hallgatói által. Mózes sokan az egyiptomi Hermész Triszmegisztosszal állítják párba (NET12) és az egyistenhitet is Tutanhamon apja Ehnaton vezette be először a történelemben (NET13). Phütagóraszról azt tartották, hogy képes átkelni a folyón és egyszerre két helyen is jelen tud lenni (NET14). Empedoklész pedig közvetlenül magát ruházta fel isteni tulajdonságokkal és versformákat használt beszéde közben (lásd: Isztray, 2011). Az isteni fáraókról úgy gondolom nem kell említést tennünk. De nem csak ők néztek ki úgy, mint az istenek, a görögöknél a démiugrosz a saját képére teremt, mint a Biblia Istene. És a kígyó mindig ellopja a halhatatlanság lehetőségét az embertől.

A vallás mindig a legmagasabb logikai és nyelvi kifejezéseket adta át és a mai napig érvényes, a szövegeiből levezethető tanulsággal. A vallásoknál azonban inkább érvényesül az egyén vagy a csoport érdeke, mit a köz. A legátfogóbb ezért továbbra is az egyetemes kereszténység, amely mindenkihez szól.

A fentiek könnyebb emészthetőségéért ismertetek pár Nobel díjas irodalmi művet. Elöljáróban azonban fontos kiemelni, hogy az irodalom legfontosabb ismertető jele az, hogy képes elmondani egy szóval, amit más évtizedeken át tapasztal. Ezért is fontos, hogy sok okos emberrel

beszélgessünk – még ha azok akár 100 évvel korábban is éltek –, hiszen mindegyik egy életút tapasztalatát adja át, így nekünk azt az utat már nem kell újra végig járnunk, vagy akár ki is egészíthetjük, mint ahogy a reneszánszkori Zabarella javasolja minden generációnak: az elődök hiányait, hibáit kerekíteni, kijavítani kell az utódoknak. Minél több ilyen „bennefogalt” mondatot hallunk annival több életút tapasztalatával a hátunk mögött tudunk dönteni.

Az első Doris Lessing, aki a 2007. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „Az arany jegyzetfüzet” című munkájáért (Lessing, 1962). Félig életrajzi mű, amelynek lényege, hogy nőként hogyan próbál utat keresni, hogyan ért egyet a kommunizmussal amellet, hogy az egyik legmélyebb vallási fejtegetést írja le. Az egyik fejezetben édesapjával beszél, akit kérdőre von életvitele miatt és hogy őt, mint kisgyermeket magára hagyta. Nem sokat beszélgetnek, és az apa a kérdésre, hogy akkor minek van értelme, miután a család, gyermek, karierr stb. nem nagyon mozgatta meg, csak annyit válaszol: „Istennek”. Ezzel valójában a világ legvégsőbb kérdését feszegeti. Nem magyarázza meg, hogy pontosan megtalálni vagy csak folyamatosan keresni kell Istent, együtt vagy külön. Illetve, hogy Istent hogyan, milyen kérdések összességéként értelmezi. De a filozófusok és a tudósok is Istent, mint a kérdések összességét keresik, nem csak a válaszokat. Ezen kérdések közül is a legfontosabbat: miért? Einstein – nem volt vallásos – mindig azt hangoztatta, hogy szívesen megkérdezné Istent hogyan te-

remtette az univerzumot. Munkássága végén megváltoztatta vélekedését és azt mondta: „inkább úgy tenném fel a kérdést, miért teremtette?”. Kizárhatjuk azt az alaptalan feltételezést, hogy egy ateista tudós-
nak ne lenne szüksége a vallásra. Persze lehet eltagadni, de ahogy a 20. században Feuerbach kifejtette, „Isten megismerése = ember megismerése”, ugyanazt kutatjuk mindkettővel. A módszerek, eszközök is ugyanazok.

A második Orhan Pamuk 2006. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „A nevem Piros” című munkájáért (Pamuk, 1998). A történet kiindulópontja Pillangó, Olive, Gólya és Elegant a négy fiatal festő. Gyilkosság történik, megölik Elegant Effendit és Enishte Effendit, a nagyszerű festőket. A párbeszédben kiderül, hogy az iszlám és a kereszténység ütközik a regényben. Oldalakon keresztül vitatkoznak egy ló megfestett fejéről, az ornyílásáról, az milyen legyen. Átugorva most a fejezeteket a mű végén kiderül ki a gyilkos és miért ölte meg az iszlám világ legnagyobb festőmestereit. Méghozzá Olive válaszából – Pillangó kérdésére –, hogy amikor beszélt Elegant-tal az elmondta, hogy „Allah úgy látja a teremtményeket, mintha csupasz szemmel nézné őket, pont úgy ahogy a Frankok festenek” (úgy látják a világot, mint Isten!). Talán ennél jobban nem lehet megragadni a lényegét a reneszánsz festők képein, de a klasszikus görög és római szobrokon sem. Olive azonnal érzékelte, hogy az egész iszlám művészet és világ került veszélybe. Már az iszlám saját követői is csodálják a fran-

kokat. Orhan Pamuk török származású, édesapja az első IBM vezető volt hazájában.

A harmadik John Maxwell Coetzee a chicagói egyetem professora 2003. évben kapott irodalmi Nobel díjat, többek között „A barbárokra várva” című munkájáért (Coetzee, 1980). Az író végig vezet egy beszélgetést egy a barbárok támadása ellen védekezni kényszerült erődben az Ezredes és a fiatal lány részvételével. A barbárokról beszélgetnek, illetve a civilizációs problémákról. A kérdések és válaszok, vélemények követik egymást. Egyszer, az elmélkedés közepette felmerül a kérdés: „Va-jon a barbárok is azzal töltenék a délutánjaikat, hogy a mi romjainkat ássák ki?”. Coetzee ezzel a mondattal felfedi a válasz mélységét, a nyugat és kelet akaratának különbségéről. Vajon tényleg így van? A nyugat ásatásai részei a fejlődésnek? Keleten miért nem fogékonyak? Napóleon afrikai hadjárata során még csak a Szfinx fejét láthatta, az egész teste észrevétlenül be volt temetve homokkal. Egyiptomban a királyok völgyében (Luxor) több mint ezer emberméretű, oroszlántestű szfinx szobor hosszasan áll, illetve miniatűr szfinx szobrok ezrei kerültek már elő. Nem lehet azt mondani, hogy az egyiptomi emberek nem gondolhatták, hogy a nagy Szfinxnek is van teste. Ugyanez igaz Machu Pichu-ra. A mai napig nyugati tudósok kutatnak a legtöbbit a világ számos pontján, miért érdekli őket a világ ennyire, és osszák meg velünk eredményeiket? Miért az 5 millió lakosú Dániába keresnek több tucat biológia és fizika témájú professzori beosztás mellett a

papagájok kommunikációját tanulmányozó assistant professzort?

Azonban térjünk vissza egy utolsó gondolatért a kereszténységhez. A tudomány fő ismervét, a filozófiát és annak hatását egy Jézus tanítással illusztrálom. Amit ad a következő nemzedékeknek a teológiai, filozófiai, irodalmi szövegek értelmezésel Biblia, Újszövetség, János Evangéliuma 8. fejezeténél járunk. A házasságtörő asszony esete. A tömeg épp megkövezni készül egy asszonyt, akit házasságtörésen értek. Megkérdezik Jézust, hogy ő mit mond erre. A képi szöveg előttünk láttatni engedi, ahogy Jézus ujjával a homokba rajzol és másodszori kérlelésre csak annyit felel. „Az vesse az első követ, aki még nem vétkezett (vagy aki még nem követett el bűnt)!” A tömeg elsomfordál, hiába előtte idézték Mózes törvényét, aki a megkövezést parancsolta. A kép teljes irodalmilag, teológiailag, filozófiai és morálisan. Ahogy a 17-18. századi jogfejlődést tanulmányoztam nagyon sok okfejtéssel találkoztam – Hobbes, Locke, Bentham, Kant stb. Ha össze kellene foglalnom a jogi büntetés törvényi oldalát és az egymás feletti ítélkezés alapját, ezt a történetet idézném fel. Ki az, aki nem vétkezett, ki az aki jogosult ítélkezni. És a válaszokkal már születőben is van egy részletes törvény és egy modern bíróság alapjai. Ettől kezdve mindenkinek világos, hogy sem király, sem állam, sem vagyon nem állhat felette.

Fontos elmondani, hogy egy ilyen képszöveg mindenkinek mást jelenthet, többféle értelmezést rejt magában. Akár azt, hogy arányos e az, ha nem elválnak az

emberek, hanem összezárva a halál megváltásaként szabadulhatnak egy ilyen történet kapcsolatból. Vagy csak azt, hogy megesik néha. Ki milyen módon, melyik kérdést teszi fel.

A kereszténység mellett, természetesen minden vallás ilyen filozófiai elemekre épül, de ilyen egyetemes utalás nem található mindegyikben. Aki nem vallásos az is eredményesen értelmezi, legfeljebb az izgalmas képi festés teljes élménye nem adatik meg számára, amellyel könnyebben tudná megoldani az egyenletet. Nem véletlen, hogy a világhírű filozófus, pszichológus Bertrand Russell a homéroszi isteneket, Samuel Becket irodalmi Nobel díjas az Olümposzi isteneket fogadta el létezőnek. Összefüggésként ugyanis, aki rendet tud tenni a fejében több, mint 3000 isten magatartása és tulajdonsága között, feltehetően bármely tudomány művelését is sikerrel végzi, nagy tudós lesz. A nyelv kifejező készségéről évezredek óta a fentiekhez hasonló módon vitatkoznak a filozófusok, holott a képi megjelenéssel válik örök életűvé minden mondanivaló. A nyelv közepes szinten képes kifejezni, de felettesen megjeleníteni.

Egy régi egyiptomi vallást utolsóként hadd kössek még össze a tudományos logikával.

Taweret (NET15), az egyiptomi istennő, aki előlrészt oroszlán, hátulrészét víziló és fején krokodil formájú istennő. A három legvadabb állat, amelyet a korabeli egyiptomiak ismertek. Ám ez az istennő áldott állapotban látható. Hasonló kinézetű istennő – áldott állapot nélkül – Ammut, akit

szokás férfi falónak hívni, valamint a kóbor lelkek feletti igazságszótóként. De az első istennőnél maradván, egy ilyen teremtményt tartottak az anyaság netovábbjának. Miért, adódik a kérdés. Ha átgondoljuk a három fenevadat, a legpompásabb anyákkal találkozunk a természetben, függetlenül a szörnyeteg istennő-pár tulajdonságaitól, amely megfér az anyaság szerepe mellett. Ez az egyik legszemléltetőbb logikai kép, amely mindenki számára egyértelmű. Évezredek múlva is érti mindenki. Így kell véleményt továbbadni az utókor-nak. Ez a jelenség található és bontakozik ki a teológiában és az irodalomban, illetve van jelen mint filozófia.

Valamint, azért mégiscsak, a festészet köréből is emeljük ki egy példát, amely jól szemlélteti a filozófia jelenlétét minden emberi tevékenységben. Leonardo Da Vinci híres olasz festő alkotása, amelyen Kronosz a térdére fekteti Cupidót. Kronosz bal kezével átfogja a kisangyal két szárnyát, majd jobb kezében ollót tartva elkezd megnyírbálni azokat. A kép nagyon beszédes és a korabeli felfogás így konzerválta véleményét. Kronosz az idő teremtménye, Cupido pedig a szerelem angyala. A kép illusztrálja, hogyan bánik el az idő a szerelemmel. A korabeli hangulat a kép jelentésével igen azonos lehetett, mivel számos hasonló alkotás született más festőktől is a reneszánsz folyamán.

Természetesen minden civilizációs kutatást és fogalmat lehetne Pál apostol leveleivel is magyarázni, de azzal szándékosan nem könnyítettem meg a saját és az olvasó feladatát.

A fentiek alapján egyértelmű, hogy a filozófia nem lehet más, mint ami végig viszi az embert a civilizációban, Vergélius módjára, Dante mellett.

Minden műszaki, mérnöki vagy egyéb reál tudomány csak belőle fejlődhet ki és támaszkodik rá folyamatosan. Lehet, hogy az emberek számára ámulatba ejtő a nagy gépek és ügyes, hasznos megoldások szemlélése, de nehéz ezek után azt mondani az elsőre, hogy nem az az első és a legfontosabb.

Mielőtt lezárnánk ezt a fejezetet következtetésként vonjuk le, hogy az ember nem csak akkor kell, hogy fejlődjön, amikor kihívja a sors, hanem ő magának is keresnie kell a megoldandó feladatokat.

Antitézis

Az új feladat keresése úgy lehetséges, ha folyamatosan kihívója akad a már létező rendnek. Erre vonatkozóan Arisztotelész már 2500 éve hivatkozott a dialektikára, mint a hét szabad művészet egyikére, műveiben. Ezt követően számos tudós, Cusanus, Fichte stb. is foglalkozott a témával, azonban a számunkra leginkább újító hatást G. F. W. Hegel tette le.

A dialektika az ókor óta a vita művészetét jelentette, azonban az idő során az ellentéteknek egyre nagyobb jelentősége lett. Kutatásaim során megállapítottam, hogy ezek az ellentétek viszik előre a világot, ez képezi le azt a folyamatot, amely miatt fennmarad az egész civilizáció.

Empedoklész a szeretet és a viszály szembenállása alapján írja le a világot

(NET16), Arisztotelésznél a szükség és a kényszer kettőse mozgatja azt tovább. Nietzsche Apollónian – Dionüszosz szemben állása a jó és rossz küzdelme alapján (NET17). Parmenidész szerint a semmiből nem lehet semmi, míg Melizosz szerint van űr. Metrodórosz szerint az űr a princípium, míg Héraklitésznél a tűz, egyben az özönvíz és a tűz harca határozta meg a világ kozmikus ciklikusságát (NET18). Descartes szerint a tűz a legfolyékonyabb, így a részecskéi között van tér, míg a szilárd testek részecskéi között nincs tér (NET19).

Platón test és lélek dualizmusa, amely ismét feltűnik Descartesnél. Plótinosz azonban azt mondja, hogy a lélek a test használója. Descartes odáig megy, hogy testre nincs szükség, elegendő a lélek, cogito ergo sum, leredukálta a dualizmust (NET20).

Szent Ágostonnál feltűnik az akarat, amely Anzelmusnál ezer évvel később szabad akaratként jelenik meg (NET21). Duns Scotus az akaratot az értelem fölé helyezi, mint amely képes az önmeghatározásra. Malthus kimondja híres tételét, amely szerint minden élőlény létezésénél fogva igyekszik az önfenntartásra (Kovács, 1908). A középkor második felében az egyház megtartotta a szabad akaratot. Amely azért volt jelentős, mert ebből indul ki a mai napig is tartó – nem az egyházzal, hanem a tudományon belül –, az emberi determinizmus kérdése. Schopenhauer azonban úgy véli az akarat nem saját akarat, sőt egyenesen fontos az egoisztikus akarat kioltása. Itt feltehetően a buddhizmus Nir-

vana mértékletesség képletét érti. (Az 1800-as években kapott teret a brahmanizmus és egyéb indiai vallások tanulmányozása.) Az akarat léte és kihívása vezette Grotiust és Hobbest is – és egyben a civilizációt – az 1648-ban életre hívott vesztfáliai rendszer megalapozásához. Az akarat az ész és az értelem, valamint a lélek feldarabolása vagy egysége folyamatos vizsgálódása tárgyát képezi minden vallási iratnak, illetve a klasszikus filozófiától napjainkig. De nem csak ezen nagy szerzők műveinek tanulmányozása során figyelhetünk fel arra, hogy a Biblia és annak kérdései elengedhetetlenek bármilyen téma megoldásához.

Természetesen nagyon jól megfért Newton vallásos személyében is a világot megváltoztató tudós és a mágia professzora megjelölés. A mágiát csak a XIX. században sikerült teljesen elhagyni, amely azonban a kereszténységre – a korábban említett okok miatt – nem volt hatással (NET22).

Visszatérve a hegeli dialektikához: röviden tézis, antitézis és szintézis. Ez annyit jelent, hogy állítunk valamit és annak az ellentétét vesszük. Valójában eddig jutott Tonybee is a reakciós elméletével, miszerint „az a civilizáció marad fent, amely képes reflexív módon cselekedni.” De, ami az idők során az ellentétekből fejlődést csinált az a harmadik lépcső, amely Hegel esetében jelentette azt, hogy nem csupán állítás és ellentét kerül elő, hanem a kettő összeütközéséből egy sokkal jobb színre lépünk feljebb. A jelen tanulmányomban

ezt támasztottam alá. Más vallások elemzése, más népek véleménye stb.

Az ellenkezés alapvető emberi tulajdonság, így nem is tudjuk milyen közel vagyunk a probléma megoldásához. A probléma azonban marad, mert az ellenkezéssel magával meg vagyunk elégedve, a szintézis hiányát nem felismerve.

Ami viszont még szükséges a teljes képhez, az a folyamat. Hegel ennek elemzése során jöhetett rá a szintézis fejlődő képességére. Ugyanis a fejlődés csak úgy érhető el – ahogy azt már korábban is kifejtettem –, hogy a köz-zel össze tudjuk kapcsolni. Az arisztotelészi dialektika segíthet minket a retorikában, matematikában vagy bármely tudományban, de fejlődéssé akkor válik, ha a szintézis egy fentebb szinten valósul meg (NET23).

A fenti példák áttekintése ezért elengedhetetlen a civilizáció megértéséhez. Az irodalmi alkotások, a történelem és a tudományok is mind egy folyamatot írnak le, ahogy a dialektika is Hegelnél. Ez a folyamatszemplélet segít minket hozzá a civilizáció célját jelentő fejlődéshez. A folyamat felfogásához azonban nem elegendő az elmúlt 20 év tapasztalatait ráhúzni mindenre, nem elegendő idézetekre hivatkozni. Ezt a folyamatot segít megérteni bármely irodalmi és vallási mű, a komplexitásában átadva – nem elszigetelve – a szemléletmódot, amellyel a következő lépést meg tudjuk határozni. Minden jó tudós – legyen akár mérnöki vagy egyéb reál pályán – biztosra veheti, hogy minden nap reggel 9 óráig filozófusnak kell legyen, még ha nincs is ennek tudatában.

A folyamat, a fejlődés

Az előző fejezetben kifejtettek alapján szükséges meghatározunk, hogy mi is ez a folytonosság. Leginkább Darwin fájához tudnánk hasonlítani, amely áll egy fő vonalból és kisebb ágak nőnek ki rajta. Ezek próbálkozások, de előbb utóbb a fő vonalon kell folytatnunk. Azaz az a csoport fogja követni a fő irányt és fog fejlődni, amely megérti, hogy zsákutcában van. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a mellékszálakon ne születnének jó megoldások. De ezen megoldások fő áramlattá tétele van tényleg ítéelve.

De hogyan lehet tudnunk azt, hogy zsákutcában vagyunk? Erre két választ tudunk adni. Az egyik, hogy keressük meg azt a pontot, ahol a fő irányvonal megszakadt vagy kialakulhatott volna a népünk történetében. A másik, hogy elfogadjuk azt a feltevést, hogy zsákutcában vagyunk és elkezdjük összevetni jelen állapotunkat a láthatóan fejlődőkkel.

A folyamat és a fejlődés megértéséhez azt is el kell fogadnunk, hogy a filozófia művelése a legfontosabb. Napjainkban ezt sokan inkább megmosolyogják, mintsem tanulmányoznák. A nyugati országok megtették. A görög filozófusok lerakták annak alapjait, amelyet Róma felvehetett. A Birodalom nem elbukott, hanem feltámadt, elérte célját. Még, ha több száz év is kellett, de végül a frankok csak elfogadták a római eszméket és a többi nyugat-európai területtel együtt folyamatosan megmérettették azt. A római tudás a késői császárkorban már az újplatonikus eszmével és a kereszténységgel vívta harcát. A Birodalom quasi

bukásakor azonban már egy szilárdnak mondható egyház állott. Mintegy a Római Egyház konzerválta a tudást és hozta létre kihívóját minden születendő államnak. Senki nem tudta a kereszténységet alapjaiban megrengetni, annak ellenére, hogy ez a kihívás a mai napig is tart.

Ennek fő oka az, hogy a kereszténység egységet mutat az ókori filozófiával. Erre már Szent Ágoston is rámutatott és javasolta az eszmék ütköztetését, majd a kortársak is fontosnak tartották az ókori mágikus vallásokat, az egyiptomi vallást és minden mást együtt tanulmányozni a kereszténységgel. Itt láthatjuk, hogy egy kulcs gondolat született, amely sokkal törvényszerűbb, mint gondolnánk. Mindent szabad és győzzön a legjobb (Darwin, 1861). A vallásellenességet azonban sokáig büntették, még Aquinói Szent Tamás után is kevésbé volt befogadó az egyház. De ekkor már rendszeres ütköztettek vallási és világi tételeket. Majd évszázadokkal később Giordano Bruno – 1600-as évek – idejében is hatása volt az egyháznak, de addigra már folyamatosan változott az egyház világképe is. A legnehezebb időszak kétségkívül a 18-19. század lehetett, Newton majd Darwin utáni évek. Ugyanakkor az egyház alkalmazkodóképessége kiállta a próbát.

Korábbi dolgozatomban, ahol kifejtem már az USA szupremáciájának gazdasági alapjait - összekötve az űrkutatással -, a jelen korban úgy tűnik, hogy ezt az elsőbbséget a pénzre, vagyonra, az erőre, a társadalomra stb. vezetik vissza. Évezredek óta fejlődött, de mégis nehéz megértetni,

hogy a jelen állapot már csak következménye valaminek. Ugyanakkor a mai napon – vagy inkább a mai napig – nincs elismerve a filozófia annak, ami. A technikai tudás teljes mértékben ellepi az átlagember képzelőerejét és az alapok átgondolása egyszerűen kimerítő. Ahogy van ez a tudományos világban is, a biológia, a fizika, a reál tudományok átvették az első helyet a mindennapi életben. Ugyanakkor a 20. században már megjelent August Comte, aki a pozitivistákkal szemben, miszerint a tudomány alapja a fizika, azt vallotta, hogy művelése alapján a nehézségi fokozat a következő: matematika, csillagászat, fizika, biológia, szociológia és a legnehezebb a társadalomtudományok (Baross, 2007).

Szükséges megértenünk azonban – saját magunk és nemzetünk miatt –, hogy miért válnak egyes országok fejlődővé és mások miért nem. Ha körbe nézünk láthatjuk, hogy közel hasonló dolgokat használunk, azonban azok eredetét már nem ismerjük fel. Korábbi dolgozatomban az országokat: vezető, imitáló és követő szintre osztottam. A vezető ország nem szorul magyarázatra. Az imitáló és követő annyiban különbözik egymástól, hogy az imitáló elhitheti önállóságát és képességét a fejlődésre – mintha vezető lenne –, míg a követő csak a számára kellemes és biztonságos távolságból képes követni más országokat és növekedni. Jelen dolgozatban azonban ennél többet nem foglalkozom a két irány tulajdonságaival – a jellemzés innen már kifejezhető –, de a vezető útját szükséges bejárunk. Hogyan jut el egy

ország oda, hogy vezető legyen, mások miért nem?

Jelenleg a nyugati országok tűnnek úgy, hogy önállóak és képesek a fejlődésre. Feltehetőleg a jelen tanulmányomban írt civilizációs folyamatot csak ők őrizték meg, a többi ország ebből csak a technikai eredményeket megalapozó tudományt igényli. Ennek azonban az az ára, hogy nem lehet vezető szerepe a nyugati országokon kívül más országnak.

A gazdasági erőfölény sokáig nem tud érvényesülni, mivel nem hoznak létre új irányokat. A történelem tévesen ítéli meg a nyugati országok bukásait és főleg Anglia helyzetét tekinti letűntnek, tévesen.

A századfordulón Anglia 10 millió lakosával uralta a világot. A fentebb már említett mennyiségi többlet azonban megkívánta egy nagyobb egység uralmát, amely az Egyesült Államok. A jelen tanulmányom következtetéseit a múlt is alátámasztja. Portugália, Olaszország, Spanyolország, Franciaország, Anglia csak akkor vesztette el vezető szerepét, amikor már nem volt anyagi érdekén kívül más a birodalma fenntartására (ellenben Modelski 100 éves uralmi ciklikusságával, amely tiszta spekuláció az eltelt évekkel – NET24). Illetve paradox módon az ellentéte is igaz, azaz csak anyagi érdeke volt a birodalomnak. Itt valójában az arisztokrácia szerepéről van szó. Róma – talán már a görögök – óta, amennyiben át tudják menteni a vagyont, megteszik. Nem érdekük egy olyan birodalmi törekvés, amelyet nem tudnak koordinálni. Így a birodalmi vágyak politikai szerepe inkább gazdaságivá válik. Ez

vezet a bukáshoz. De csak területi értelemben, a szellemi erőik megmaradnak. A korábbi publikációmban számos példát hoztam fel az USA – a nyugati országok élén betöltött – szerepére. A technikai transzferek kivül, gazdasági és társadalmi befolyása is a nyugati országoknak kiemelkedő „around the world”. Jelenleg nem látni olyan erőt, amely ezt képes leteríteni, ellenkezőleg, minden ország a nyugati színvonalat keresi. De a szellemi modernizációt nem. Ennek természetesen alapvető oka a saját államterület adóinak uralma. Egy nyitottabb gazdaságban nem tudnak versenyezni a nyugati modellel. A munkajogi, cégjogi és gazdasági szerepkörök messze nem olyan integráltak, mint a nyugati országokban.

Természetesen a félreértések elkerülése végett: ha a nyugat eltűnésével kellene számolnunk az azt jelentené, hogy valamely ország vagy szövetség totálisan – azaz átfogóan – felülmúlta a nyugat vívmányait. Miért lenne az bármelyikünk ellenére. Darwin mondatával a jelenlevők küzdjenek egymással és a legjobb alkalmas a túlélésre. Ahhoz, hogy alkalmazkodjunk már ki kell legyen fejlődve minden képességünk, reagálva az új helyzetre. Ha egyes országok csak a technikai képességeiket fejlesztik, azzal arra ítélik magukat, hogy ugyan fennmaradnak, de paranoid módon ragaszkodnak eltűnési félelmeikhez.

Ugyanakkor a hegeli dialektika alapján a nyugati országok akkor erősödnek teljes körűen, ha minden fronton akad kihívójuk. Ez azt jelenti, hogy a tézissel szemben áll az antitézis, amely egyenletben a nyugati

országok a tézis és Kína, Oroszország, Kelet-Európa stb. az antitézis. Ha a nyugati világ továbbra is megőrzi a civilizáció iránt tett elköteleződéseit, úgy a szintézis egy magasabb szintjére viszi az egész emberiséget. Ellenkező esetben az állandó – az adott napon területekért, pénzért, csak a hatalomért fennálló – folyamatos egymás elleni háborúba esünk vissza.

Az elemzésem alapján a fő következtetés során megállapítottam, hogy minden országnak el kell döntenie, hogy megmarad-e a nyugati világ kihívójaként vagy újra értelmezi a saját történelmének elakadt pontjait. Abban az esetben még az is előfordulhat, hogy a demokrácia vagy monarchia egyes berendezkedéseit sikerül új szintre emelni, ötvözni az egyes gazdasági és politikai irányzatokat.

A tanulmányomban szándékosan nem tértem ki a genetikai adottságokra, mivel az túl egyszerű lenne minden nemzet számára. Aki előnyt élvez úgy kötelessége lenne segíteni a többi, akik pedig joggal hivatkozhatnak erre. A genetikai, származási kérdések ugyanis a 21. század legfőbb feladata, amely sok érdekességet hordoz magában és okoz majd meglepetéseket.

Ugyanakkor a genetikához hasonló módon az emberek szabad áramlása segítheti elő az eszmék megfelelő módon történő keveredését és a legjobb irány, a civilizáció folyamatának kialakulását. Erre azonban csak akkor van továbbra is lehetőség, ha minden ország így áll hozzá. Abban az esetben, ha egy ország valakit vagy valamely csoportot (nemi, politikai, identitás

stb.) kizár, úgy az ő oldala annyival gyengébb, szegényebb lesz. A nyugati világ messze nem olyan izolált egyes kérdésekben, mint az ázsiai országok. Ez a kulturális lehetőség azonban továbbra is a nyugati országokat segíti közelebb a civilizáció fenntartásához és vezetéséhez. Az eszmék hordozója a tudományos közösség, így aszerint, hogy tudósainak milyen mértékben enged véleménysszabadságot és milyen mértékben támogatja őket, könnyen megállapítható melyik ország útja hova vezet. A nyugati országokon kívül egy ország sem képes olyan komplex módon tekinteni a társadalomra, mint amilyen az valójában. A saját fejlesztések vezetnek a társadalmi, gazdasági sikerekhez – legyen az akár eredménytelen – nem a más dolgok átvétele.

Megállapítások

A tanulmányomban a hipotézis alapjául szolgáló tények alapján megállapítottam, hogy csak egy civilizáció van. A következő nyert igazolást: a nyugati országok követik ennek a civilizációjának a folyamatát, más országok azonban ellenállnak és csak a technikai fejlődésre – ezen keresztül gazdaságukra – koncentrálnak. Ezzel azt eredményezve, hogy a nem nyugati társadalmak mindig leszakadnak, önhibájukból. Megállapítást nyert, hogy a civilizációs folytonosságot bármely ország képes lenne követni, kizárólag akaratán – amely szintén komplexebb, mint amit a szó jelentése takar – múlik. Ennek fundamentuma a filozófia, amely nem szenvedhet redukci-

óktól. Az egyes országok ellentéte, antitézise, csak növeli a nyugati országok által megértett civilizációs folyamat eredményét, szintézist alkotva.

Ebből adódóan azok az országok, akik nem engedik szabadon a társadalmat, hogy a hagyományokat összevegyék a világeszmével, a filozófiát nem totálisan művelik, azok nem fognak a nyugati országok segítségével nélkül fejlődni. Csak abban a mértékben, ahogy a nyugati országok megosztják eredményeiket. Gazdasági szempontból nem szabad összemérni a növekedést és a fejlődést. Növekedni bármely ország képes. Egy egyszerű képlet alapján el lehet dönteni, hogy mely országnak lesz nagyobb a GDP hányadosa, ha csak azt nézzük hány termelő egységet hoz létre például a KFC az USA-ban vagy Kínában. Kína GDP összege lehet a duplája is, a világ vezetése és a fejlődés maga nem fog addig megadatni neki, amíg nem műveli totálisan a filozófiát. A fő irány elhanyagolása, vagy inkább az elit a saját érdekeinek sorába állított fő irány eredményezi azt, hogy mindig lesznek olyan területek, ahol lemarad az adott ország. (Ugyanakkor nem az elit felelőssége, mivel az elitet a nép hozza létre. Az elit hosszútávú viselkedése leképezi és összegzi a társadalom külön csoportjait.) Ahogy Hooker írja a középkor végén, olyan köztestületek kellenek, amelyek a jövő nemzedékre is érvényesek. Valahol Kant is ezt határozta meg a kategorikus imperatívusz megalkotásánál, azaz az egyszeri cselekedet olyan kell legyen, hogy az minta lehessen az utókor számára és mindörökké érvényes maradjon. Vagy

kissé költőiebben egy évszázaddal később Nietzsche nyomán elválasztva az azonnali ego és a köz érdekét: ne csak az adott dolgot akarjuk, hanem annak örök visszatérését is.

Ha elvesszük a gazdasági érdekeket valójában nem tudjuk megmondani miért ne fejlődhetne egy kultúra más eredményekre is alapozva, hiszen a nyugati országok is oly előszeretettel építenek egyiptomi obeliszket, piramisokat. Traianus oszlopa szinte nélkülözhetetlen minden nyugati nagyvárosban. Paradox módon, a Nyugat Kelet felé tett csodálata eredményezte azt, hogy civilizációnak tekintünk a táplálkozásért együttműködő és szokásokat kialakító csoportokat, Mezopotámia óta. Minden mai „civilizációnak” az alapja nem Európában található. Ázsiának nem ezen a téren kell versenyeznie Európával, hanem a világ folyamatának megértésében. A kultúrákat átvenni, összedolgozni és újat alkotni a feladata minden országnak. Ennek alapján azonban kritika nélkül csak azt tudjuk elfogadni, hogy a gazdasági jólét miatt mennek a nyugati országok felé, ugyanakkor nem kíváncsiak annak szerveződésére, egyúttal saját kultúrájukat is elhanyagolják, büntetik és nem fejlesztik. Az ausztrál Löwy Institute mérései alapján Kínában majdnem egyenlő a kínai és az amerikai kulturális befolyás. Ez nem jó jel, amely azt jelenti, hogy a saját kultúra nem fejlődik és a világnak nem arra van szüksége, hogy mindenki lemásolja a nyugati technikát.

Visszatérve a problémára a diverzifikáció elhanyagolása – különösen a tanárok sza-

bad akaratának befolyásolása – hanyag diverzifikációt eredményez, amely alapján a nem nyugati országok képtelenek minden körülményt figyelembe venni. Egy esetleges összeütközés – legyen az háború vagy gazdasági verseny – esetén biztos vereség vár rájuk. Thukhacsevszkij tábornok az 1930-as években hívta fel a figyelmet arra, hogy szerinte országa képes hozni a hadászati technikában azt a szintet, amit az USA, csak a komplex feladatokkal van probléma. Ez alátámasztja az előző okfejtésemet, miszerint a képlet visszafelé is igaz, egy dologra rá lehet koncentrálni és abban akár még jobban is teljesíteni, mint a Nyugat, de komplexitásában már probléma lesz. Ezt erősíti Huntington is, aki több ponton is a Nyugat bábáskodásának szükségességét hozza fel (Huntington, 1996).

Ez a komplexitás zavar zajlik most. Több olyan háború van világszerte, ahol hadászati szempontból képes országok gazdasági, informatikai, infrastrukturális, társadalmi manőverezésre már képesek. Valójában itt bármely kisebb nyugati ország is felveszi a versenyt nagyobb ázsiai partnerével. Az ázsiai, afrikai és dél-amerikai országok az USA-val versenyeznek. Az USA csak akkor jöhetne szóba a nyugati világban, ha előtte a kihívó fél le tudná győzni például Franciaországot vagy Németországot. Erre talán még katonailag sem lenne képes, ahogy korábbi írásomban már utaltam rá, 1-2 éves felkészülés után nincs keleti ország, amely felvehetné a versenyt Európa nyugati felével. Hangsúlyozom, hogy a darabszámot leszámítva

akár Belgium is felettes partner. A közel 100 éves hanyagság és a filozófia totalitásának elmaradása és az azt művelők nem tisztelete most azt eredményezi, hogy egy komplex – azaz nem pusztán katonai erőketítés alapú – háborút nem nyerhet meg a nyugati ország ellen bárki. Minden évben elmegy legalább egy tudós az irányított társadalom végett, amely ilyenkor hiányzik. Tízből egy tudós elvándorlása mint kilenc tudós hiányos munkáját eredményezi, de tíz tudós mellé egy tudós érkezése mint húsz különálló tudós gondolatát hozza egybe. Manapság a háború egy komplex folyamat, ahogy a társadalom vezetése is, ennek nem belátása fizikai vagy jogi erőszakot eredményez az ország vezetésében, saját népe ellen, folyamatos körforgásban.

A szabad mozgás a jelenkorban a leginkább államformáló tényező. A szabad mozgás során egyes államok erősödnek, mások gyengülnek. Ugyanakkor a hatalmát féltő abszolút hatalom – mivel nincs stratégiája a szabad mozgásban résztvevő egyének odavonzására és fő célja a területszerzés, területvédelem – a határainak lezárásával, elszigetelődéssel már előbb eléri a meggyengülésének beteljesedését.

Ugyanezért viselkednek egyes országok paranoid módon. Ez azonban csak látszólag van így, a mögöttes tartalom inkább az, hogy ők is biztosak a vereségben. Így a nyugati fél jólelkűségében bízva inkább használják a katonai eszközöket paranoid fenyegetésként.

Jövőbeni okfejtésként a következő veszély állhat fent. A koppenhagai iskola

elméletet alapul véve, de azt komplexen alkalmazva – ahogy korábbi írásomban már utaltam rá –, feltehetően 4-5 régióra oszlik a világ, függetlenül a Buzan féle globális-regionális hatalmi megosztásoktól (Buzan & Waver, 2003). Minden régióknak lesz egy házi rendje és minden ország dönthet melyiket fogadja el. Globális és régiós hatalom értelmét veszti, mert fegyveresen egy globális hatalomnak sincs értelme regionális támadást intézni, különösen saját sérülései és szövetségi rendszerének meggyengülése miatt. Ezt a jóslatot meglehet az USA és a feltörekvő EU el fogja kerülni. Természetesen, hiszen ők globális szereplők, totális filozófiai tudatossággal. Ezt jelenti a különbség. A másik lehetőség, hogy a Nyugat biztosítja dominanciáját és marad minden a régióban.

De ameddig ez eldől, addig is a társadalom látja kárát. Karl von Clausewitz porosz tábornok és hadtudós a napóleoni időkből származó „A Háborúról” című műve elején felhossa az írtóháború megjelölését, azonban – bármennyire is fontos lenne – ezt követően nem magyarázza meg a fogalmat (Clausewitz, 1917). A jelenlegi háborúk esete rávilágít. A lakosság ellen is irányuló háborút jelenti az írtóháború.

Amennyiben visszahozzuk a gazdasági érdekeket könnyen belátható miért szükséges, hogy ezek az országok antitézisei legyenek a Nyugatnak. Nem tudnak velük versenyezni és az elit így tudja a társadalmat maga mellé állítani. Azt a társadalmat, amely már teljesen áttért a nyugati szokásokra, mégsem tudja mi is a fusztrációja oka. Ahogy 2500 éve Plátón megfogal-

mazta ennek (a boldogtalanságnak) oka, hogy nem gyakorolhatja képességei teljes spektrumát. A civilizációs eszme felismerés, a folyamatszempélet és a fejlődés elmaradása.

A nyugati világ meg tudja ígérni, hogy holnapután minden országban olyan fejlődés érhető el, amelyre vágnak, olyan egyéni kiteljesedések következhetnek be, amelyet minden egyes ember ért és elfogad. De ez csak holnapután lehetséges, márpedig a jelenlegi országok elitjei maradni szeretnének holnap is. Erre nincs még válasz. A jelen publikációm itt már nem következtetésekre kell, hogy épüljön, az a tudományos módszer itt nem elég. Egy új, a társadalom számára érthető megoldássá változik át.

A platóni értelemben vett képesség gyakorlásának hiánya elengedhetetlen feltétele a lemaradásnak. A képesség szó itt a legfontosabb, mivel nem adottságról van szó. Adottsága minden embernek van, minden nemzet egyéneinek megadatott, hogy kiemelkedőek legyenek valamiben. Ha figyelembe vesszük, hogy milyen nagyszerű közép-európai tudósok – vagy akár Ázsia minden részéről elszármazott tudósok – értek el sikereket a nyugati országokban vagy nyugati módszertant követve saját hazájukban megállapíthatjuk, hogy minden országnak rendelkezésre áll az a mennyiségű tudós csapat, amellyel a világ élvonalába tartozó tudományos eredményeket érhetne el, minden területen. Figyelembe véve együtt, hogy ásványanyag-tartalommal bőven vagy hiányosan, magas vagy alacsony populációval rendelkező,

geopolitikailag kedvező vagy kedvezőtlen fekvésű, illetve eltérő társadalmi berendezkedésű ország legyen is az.

Hobbes és a többi tudós, valamint Kant is az intézményeket részesítette előtérbe, vagy ahogy Arisztotelész írta a katonai intézmények fenntartásának kötelezettségét békeidőben is fenn kell tartani. Minden adottság kibontásához ilyen örökös intézményekre van szükség. A fentiek alapján ezért kiemelkedő az egyetemi, tágabb értelemben az oktatás működtetése, azon keresztül a tudományos réteget képező szakemberek képzése. Minden más ez után jöhet.

A fenti elemzés alapján kimondhatjuk, hogy az adottság nem teremt különbözőséget az országok számára. De a képesség, amellyel ezt az adottságot kezeljük igen. Az egyensúly az országok között akkor bomlik fel, amikor az egyes országok képesek más ország polgárai adottságának megfelelő rendszert, szervezetet is létrehozni, a sajátjai mellett. Egyes célországokba millióan szeretnének kivándorolni, míg más országokban a fennmaradt lakosság a szinten tartásra is nehezen képes. Prométheusz tüze az adottságok teljeskörű szervező-képességét adta az emberiségnek, hiszen ez a tűz nélkül – az istenek által az ember elől kiosztott – adottságokat, az állatok nem képesek fejleszteni.

Valójában itt megválaszoltam egy olyan kérdést, miszerint az ember fusztrációját nem az okozza, hogy az adottságát nem tudja kiélni – hiszen van lehetőség leírni a tudományosan publikálendő művet –, hanem hogy társadalmi szinten, honfitársai

nem képesek arra a szervezeti struktúra létrehozására, amelyben értelme lenne az adottság kifutásának. Az emberi kapcsolatok a közös munka során tudnak csak igazán elmélyülni, ez az emberi társadalom alapja.

Az imitáló és követő országok, így számos esetben észre sem veszik hiányosságukat és folyamatosan csökken a tudósok viszonyszáma. Inkább hiány alakuljon ki, mint hogy bárki is többlet markoljon.

Manapság már alapvető élelmiszerek és háztartási eszközök előállításához is komplex feladatok átlátására van szükség. Amennyiben nincs képességünk létrehozni ezeket, úgy a későbbiekben is csábítóbb a dolgok átvétele és a szerényebb szervezetszerű külföldi leányvállalatok bevonása. Így azonban a közös siker folyamatosan elmarad. Következésképpen egyes társadalmak már csak azért működnek, illetve vannak nyelviileg és területileg a lakosok megnevezve, mint ország, mert joguk van a nemzetközi jogrend alapján az önszervezéshez. Azonban ez a képlet már csak egy belső terület, belső emberek és külső képesség összegét jelenti. Ennek mértékben térnek el az egyes nemzetek.

Az űrkutatás helyzete

A korábbi tanulmányaim során több gazdasági összevetést végeztem, amely alapján megállapítható, hogy az USA szerepe nem csak, hogy nélkülözhetetlen az űrkutatásban, de helyette nem lenne ország, amely át tudná venni a vezető helyet. Ennek oka a kezdeményezőképesség, folyamat

(komplex)szemlélet és az iránymutatás, viselve valamennyi terhet, amellyel az élen haladónak szembe kell néznie. Egyúttal elviselve a nyomon haladó más országok folyamatos bírálatait úgy, hogy nem megsértve, hanem együttműködve az ő fejlődésüket továbbra is elősegítve az emberiség egésze érdekében.

Ebben a fejezetben csak pár példát szeretnék felhozni, amely megmutatja, hogy mennyivel előrébb tart a fejlődés az Atlanti óceán másik partján.

A korábban elemzett adatokból megállapítható, hogy Kína, India, Oroszország és egyéb önmagukat űrhatalomnak beállított ország valójában alapvető amerikai és európai technológiai transzfer árnyékában tudják a kornak megfelelően az űrtevékenységüket végezni.

Kínában a híres gyorsvasutak motorjaként továbbra is a SpaceX amerikai vállalat egyik űrhajójának technikai spin off-ját használják, így a külső szemlélő számára bizonyosan erős és gyors vasutak képét mutatja. Továbbá Kínában a Three Gorges Dam 2003. évben építeni kezdett és teljes egészében 2012. év óta működő elektromosság termelésére képes vízi gát tervezési és megépítési dokumentumait átnézve közel húsz vállalat vett részt a felépítmény létrehozásában. Egy kínai vállalatól eltekintve mind angol, amerikai, német, francia stb. országok részvételével történt. A megfelelő turbináktól, egyéb eszközökhöz át külföldi segítséggel sikerült a világ egyik leglátványosabb vízi erőművét felépítenie Kínának.

Természetesen mondhatjuk, hogy utol-
érte a nyugati technikát azóta, de ha a je-
lenleg megépült Baihetam gátat vesszük
alapul, amely a leképezése a Three Gorges
Dam-nek, úgy elmondhatjuk, hogy az e-
gész megvalósíthatósági tanulmányt egy
svéd cég ellenőrizte (Dahl, 2016). Kína
messze nem olyan önálló, mint azt előadja.
Előnye csak akkor javulhatna, ha a nyugati
országok megállnának a fejlődésben. Ad-
dig is mindig beérkezik a kitaposott úton.

Egy amerikai cég, a Radian Aerospace
bejelentette, hogy az egyablakos űrhajó
megoldásán dolgozik, amely valójában
képes lesz arra, hogy Föld közeli pályára
vigyen élő erőt és bármilyen rakományt,
ugyanazon helyről felszállva, majd oda
visszaérkezve. Ugyanezt a megoldást
kísérletezi a SpaceX vállalat az amerikai
Légierő támogatásával. Azonban azt szük-
séges tudnunk, hogy ez a technika kö-
rülbelül 40 éves, csak a Ronald Reagan által
1983. évben bejelentett csillagháborús terv
a Szovjetunió meggyengülésével nem tette
szükségessé megvalósítását. Most felte-
hetően nem háborús okból, hanem keres-
kedelmi és kényelmi indokok alapján tették
újra az asztalra a terveket. Azóta Orosz-
ország és Kína is készíti új eszközét, 40
évig azonban nem érdekelte.

Ezek a példák jól mutatják, hogy amikor
egy orosz vagy kínai fejlesztés napvilágot
lát, az amerikaiak nem megijednek, hanem
nyugtázzák, mely ország, milyen szintre
jutott el. 1980-as évekig az USA már
megjárta a naprendszerünket a Plutóig,
valamint még a hidegháború alatt köze-

teket hozott a Marsról és 1972. évre már
tucatnyi amerikai sétált a Holdon. Erre
senki más nem képes manapság sem, pe-
dig ez már 50 éve történt.

Ezen fejezetre több időt ne is szánjunk,
csak szemléltetni volt szükséges a ko-
rábban írtak gyakorlati következményeit. A
nyugati országok gazdasági prosperitása
nem egyedi technikai tudásukból áll. Azt az
országok átvenni csak a nyugati szem-
lélettel együtt tudják. Mint ahogy a korábbi
tanulmányaim elemzéséből kiderült a nyu-
gati cégek leányvállalatokon közvetlenül
vagy személyzetten közvetve segítik más
országok gazdaságát. Ez különösen igaz
Oroszországra és Kínára. Egy idő eltel-
tével saját szemük csálja meg az ilyen or-
szágokat, akik azt gondolják, hogy nyersa-
nyagukkal és a technikai vívmányok előállí-
tásának begyakorlásával itt az ideje az ön-
állóságnak. Saját társadalmuk áll ellen.

A katonai állomány darabszámát leszá-
mítva az ázsiai országok számos kisebb eu-
rópai országgal versenyeznek banki, tech-
nikai és szervezeti megoldásokban, míg az
USA előlről azonban többször visszatekint
a lehetséges változások figyelemmel kísé-
rése végett. Ehhez a felügyelethez csatla-
kozik most az Európai Unió, remélhetőleg
mai formájával és nem az egyes országok
elhagyásával.

Addig is követve a tanulmányban levont
következtetést, csakúgy mint régen, a mai
kor embere is minden háború indítása előtt
prdeiktumot fogalmaz meg a csata ki-
menetele tárgyában, jusson eszünkbe
Püthia jóslata.

Befejezés

A tanulmányban ismertetett vallási és egyéb elemzések egyéni véleményemnek hagynak nyomot. Így a legfontosabb összegzést a jelen tanulmányomban egy utalással határozom meg, mely szerint: „egy fizikus sohasem tudja megtanítani a fizikát növendékeinek, egy filozófus viszont teljes mértékben képes rá”.

A tanulmányomban felhozott bibliai és klasszikus filozófiai rendelkezések valamennyi a mai kor számára szükséges gondolkodási mechanizmust megadják, azonban ezzel kapcsolatban van egy nehézség, miszerint – sajátos szerzői okoskodásom eredményeként – minden egyes kérdés során el kell olvasnunk a Biblia és a klasszikus triász valamennyi művét, ha pontosan tudni akarjuk mi lehet a konkrét válasz. Természetesen ez komoly feladat és sokkal több mai gondolkodót igényelne, így marad az, hogy elegendő, ha megértjük a magas szövegekben átfűzött mondánivalót.

Ahhoz, hogy az egyes országok adott ságaik ellenére miért nem képesek elérni világszínvonalú fejlődést – a fenti filozófiai érvek figyelmen kívül hagyása mellett –, további társadalmi magyarázat is tartozik, amelyhez ismét vissza kell nyúlnunk az Újszövetség lényegéhez. De ez már egy másik tanulmány kezdete vagy egy válasz a majdani kérdezőnek.

„... mert Én úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a Cél...”

Irodalom:

- Alighieri, Dante; Isteni színjáték Pokol. XXVI. fejezet (2011); Akkord Kiadó, Budapest; 124. oldal
- Baros Gábor; Filozófia (2007); Akadémia Kiadó, Budapest; 941. oldal
- Britannica Hungarica Nagylexikon 8 (2012); Kossuth Kiadó Zrt., Budapest; 340. oldal
- Buzan, Barry and Waver, Ole (2003); Regions and Power; Cambridge Univesity Press; 462. oldal
- Chadwick, Henry; A korai egyház (1999); Osiris Kiadó, Budapest; 88. oldal
- Clausewitz Károly; A Háborúról (1917); Athenaeum, Budapest; 40. oldal
- Coetzee, John Maxwell– Waiting for the barbarians 1980
- Csányi Vilmos; Magyar Tudomány; CVIII. kötet – Új folyam, XLVIII. kötet, 2002/3. szám; 284. oldal
- Dahl, Oskar and Lönn, Jack; Design and Optimization of Spillways at Baihetan Hydroelectric Dam (2016); KTH School of Industrial Engineering Managment; 49. oldal
- Darwin, Charles; The Origin of The Species (1861); Dr. Appleton and Company, New York, 216. oldal
- Harari, Yuval Noah; 21 lecke a 21. században (2021); Animus Kaidó, Budapest; 89-102. oldal;
- Huntington, Samuel P.; The Clash of Civilizations (1996); Simon and Schuster, New York; 81. oldal
- Isztray Simon, Mert minden visszatér, ss aminek lennie kell, az beteljesült már;

- Homi 23. évf. 3. szám(2011); 301. oldal
- Kecskés Pál; Szent Ágoston Brevárium (1960); Szent István Társulat, Budapest; 13. oldal
- Kovács Gábor; A népesedés elmélete (1908); Hegedűs és Sándor Könyvkiadó, Debreczen; 38-39. oldal
- Kühár Flóris; A keresztény bölcsélet története (1927); Szent István Társulat, Budapest; 101-102. oldal
- Lessing, Doris– The Golden Notebook 1962
- Mező Ferenc (2021): Felfedeztetés tanulást segítő gyakorlatok az OXIPO-modell alapján. *OXIPO – interdiszciplináris tudományos folyóirat*, 2021/3, 83-97. doi: [10.35405/OXIPO.2021.3.83](https://doi.org/10.35405/OXIPO.2021.3.83)
- Pamuk, Orhan– My name is red 1998
- Platón válogatott művei; Az állam, Hatodik könyv; (1983); Európa Könyvkiadó, Budapest; 364. oldal
- Smith, Adam; Theory of Moral Sentiments (2005); Metalibri, Brasil; 120., 288., 301. oldal
- Spengler, Oswald; The Decline of the West Volume Two (1922); Alfred A. Knopf INC., New York; 454., 481., 506. oldalak
- Tonybee, Arnold J.; A Study of History 1946; Oxford University Press, New York & London, 629. oldal
- Turay Alfréd; Istent kereső filozófusok (1990); Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest; 10. és 17. oldal
- Zászlós Levente; Gilgames (2004); Tertia Kiadó, Budapest; 62. oldal

Internetes forrás:

- NET1: Zászkaliczky Márton; Egy humanista a politikában (2022); Web: <https://www.ludovika.hu/blogok/pakblog/2022/05/16/egy-humanista-a-politikaban/>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET2: Peter Mösgen; Cusanus, Spinoza, Bacon und Hobbes (1991); Web: <http://www.moegen.de/skripten/csbh.pdf>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET3: Magyar Tudomány; Kelemen János; Rousseau és a Modernitás; Web: <http://www.matud.iif.hu/2012/07/02.htm>; Letöltés: 2022.05.28.
- NET4: Kristó Nagy István; Gondolattár; 1800 óta született szerzők, Feuerbach, Ludwig; Web: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Gondolattar-kristo-nagy-istvan-gondolattar-1/1800-ota-szuletett-szerzok-33E3/feuerbach-ludwig-18041872-nemet-filozofus-3722/>; Letöltés: 2022.05.26.
- NET5: Fodor László, Wilhelm Dilthey (2012); Magiszter kiadó 10. évfolyam 3. szám; Letöltés: 2022.05.27.; Web: https://epa.oszk.hu/03900/03976/00027/pdf/EPA03976_magiszter_2012_03_084-092.pdf; 84-89. oldal
- NET6: Hasznos Cikkek 2022; Ludwig Wittgenstein; Web: <https://hu.edustanford.com/5796700-ludwig-wittgenstein>; Letöltés: 2022.05.28.
- NET7: Pintér Tibor, Decartes fa etikája és affektuselmélete (2001); Forrás:

- <http://acta.bibl.u-szeged.hu/30776/>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET8: Göddel befejezetlenségi tétel;
Web:
https://hu.frwiki.wiki/wiki/Th%C3%A9or%C3%A8mes_d'incompl%C3%A9tude_de_G%C3%B6del; Letöltés: 2022.05.27.
- NET9: A hatalmi ágak és azok elválasztása: a hatalommegosztás és hatalomkoncentráció Jegyzet; Web:
<https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/a-hatalmi-agak-es-azok-elvalasztasa-jegyzet.original.pdf>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET10: The Life and Times of Hercules;
Forrás:
<https://www.perseus.tufts.edu/Heracl/es/bio.html>; Letöltés ideje: 2022.05.27.
- NET11: StoryboardThat; Sekhmet, Egyptian Goddess; Web:
<https://www.storyboardthat.com/mythology/sekhmet>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET12: John R. Salverda; Moses as Hermes; Web:
<https://historyancientphilosophy.wordpress.com/2013/09/10/moses-as-hermes/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET13: National Geographic; Ehnaton – Az első egyiptomi forradalmár; Web:
<https://ng.24.hu/magazin/2017/05/03/ehnaton-az-első-egyiptomi-forradalmar/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET14: The Pythagorean Theorem Makes Construction and GPS possible; Web:
<http://science.howstuffworks.com/math-concepts/pythagorean-theorem.htm>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET15: Inquiries; Taweret – An Untraditonal Egyptian Goddess; Web:
<http://www.inquiriesjournal.com/articles/556/taweret-an-untraditional-egyptian-goddess>; Letötés ideje: 2022.05.27.
- NET16: Looking for wisdom; Empedocles on Love and Strife; Web:
<https://www.lookingforwisdom.com/empedocles/>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET17: Apollonian and Dionysian Dichotomy; Web:
<https://faculty.fiu.edu/~harrisk/Notes/Aesthetics/Apollonian-%20Dionysian%20Dichotomy.htm>;
Letöltés: 2022.05.27.
- NET18: Szabadbolcseszlet; Az európai filozófia kezdete; Web:
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/indexf028.html?option=com_tanelem&id_tanelem=205&tip=0; Letöltés: 2022.05.27.
- NET19: René Descartes; The World or Treatise on Light; Web:
<https://www.princeton.edu/~hos/mike/texts/descartes/world/worldfr.htm>; Letöltés: 2022.05.27.
- NET20: Szabadbolcseszlet; Bevezetés: Platón jelentősége; Web:
http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/index74a1.html?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=16; Letöltés: 2022.05.27.

NET21: Kálvin János; A Keresztyén vallás rendszere; Web: http://tulip.tag.hu/keret.cgi?/kalvin_free_will.html; Letöltés: 2022.05.27.

NET22: NEH - Humanities; Web: <https://www.neh.gov/humanities/2011/januaryfebruary/feature/newton-the-last-magician>; Letöltés: 2022.05.27.

NET23: The Free Dictionary; Web: <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Hegel%27s+dialectic>; Letöltés: 2022. 05.27.

NET24: Department of Geography; Introduction to Modelski's Model of World Leadership; Web: <https://www.e-education.psu.edu/geog128/node/646> Letöltés: 2022.05.27.